

Inwinteren bij late najaarsdrachten

Auteur: ing. Wim Tollenaers

Groenbedekkers zitten al geruime tijd op de wip tussen vloek en zegen. In een aantal gevallen zorgen ze voor een sterke dracht in het late najaar en dat kan voor de nodige problemen zorgen bij de overlevingskansen van de bijenvolken in de winter. Doordat groenbedekkers vooral verbonden zijn aan akkerbouwactiviteit is de problematiek errond ook sterk regiogebonden. In Limburg zijn het dan ook logischerwijze vooral imkers in de leemstreek die problemen ondervinden bij de late najaarsdrachten.

Landbouwers gebruiken groenbedekkers voor meerdere doeleinden. Het gebruik ervan is niet alleen een onderdeel van de code voor goede landbouwpraktijk, in de meeste gevallen zijn landbouwers verplicht om groenbedekkers na de oogst te zaaien om in regel te blijven met hun verplichtingen in het kader van het mestdecreet of om hun aanspraak op steunrechten uit het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid niet te verliezen. Groenbedekkers kunnen fungeren als vanggewas om uitspoeling van meststoffen in bodem te vermijden of als bodembedekkend gewas dat bodemerosie op de percelen verhindert.

Foto: Paul Pijpers

Laat ons eerlijk zijn. De bedoelingen van de overheid en landbouwers om bijenplanten te verkiezen als groenbedekkers is zeker lovenswaardig te noemen. Het brengt een goede afwisseling in het landbouwlandschap. Het klinkt dan ook fantastisch: een veld vol facelia, gele mosterd of bladrammenas dat in het najaar op mooie dagen nog goed bezocht kan worden door de bijen om nog wat nectar en vooral stuifmeel mee te pikken vooral de winter definitief intreedt. Helaas

is het niet altijd rozengeur en maneschijn. Onze bijen zijn zo bloemvast dat ze massaal de bloeiende gewassen bevliegen en een massa nectar in het bijenvolk aanslepen. Menig Zuid-Limburgse imker zal het tafereel van plots tot de nok toe met voeder gevulde bijenkast herkennen, of zelfs hoogbodems die onder de bouwversperring met wildbouw aangezet worden om volledig met honing gevuld te worden.

Puzzelstukken

Maar hoe kan een dergelijk grote najaarsdracht dan zo grote gevolgen hebben voor de bijenvolken? Daarvoor moeten we alle stukken van de puzzel samenleggen. Ten eerste zorgt een late najaarsdracht ervoor dat een deel van de al aanwezige winterbijen door de plotse haaldrift terug op zomermodus komen en dus binnen afzienbare tijd sterven. Het tweede stuk van de puzzel is de vele

aangevoerde nectar waardoor de bijen een heel groot deel van de nog lege cellen vullen met nectar. Dat is op dat moment op twee manieren nefast voor het bijenvolk. Enerzijds heeft de koningin weinig tot geen plaats meer om eitjes te leggen en komen er dus onvoldoende nieuwe winterbijen in de plaats van de haalbijen. Anderzijds hebben bijen lege cellen nodig om bij lage temperaturen een goed werkende tros te kunnen vormen. Zonder lege cellen zitten de bijen te sterk verdeeld over de kast waardoor ze de kasttemperatuur niet langer op peil kunnen houden en er sterfte optreedt. Tot slot is er nog een derde factor die een rol kan spelen. Dat is de verzamelde honing die via twee wegen de overwintering kan beïnvloeden. Enerzijds geven sommige van die late najaarsdrachten honing die hard uitkristalliseert in de cellen waardoor ze voor de bijen moeilijker op te nemen is in de winter. Op dat lijstje staan onder meer klimop en gele mosterd. Anderzijds zijn er indicaties dat de dracht een rol speelt in de vetaanzet van de winterbijen. Niet alle drachten genereren een gelijke ontwikkeling van het vetlichaam.

Drachtgebied blijven opvolgen

De grote hamvraag is dan natuurlijk hoe je als imker omgaat met een dergelijke situatie. We kunnen er niet genoeg op hameren: iedere imker moet zich bewust zijn van de draagkracht van zijn drachtgebied en moet op basis daarvan het aantal bijenvolken en het management van die volken daarop afstemmen. Flexibiliteit is in dat opzicht alles. De imker moet ervoor zorgen dat hij zijn inwinteringsmethode aanpast aan de dracht die over enkele maanden komen zal. Geen gemakkelijke klus omdat je eind juli onmogelijk kan weten hoe omvangrijk die najaarsdracht dan wel zal zijn.

Foto: Paul Pijpers

Het belangrijkste dat je als imker in dat geval kan ondernemen is enkel sterke volken overwinteren. Desgevallend volken aan het eind van de zomer verenigen is de boodschap. Grote volken beschikken in het najaar immers een over een groter aandeel winterbijen dan minder sterke volken. De imker kan zijn bedrijfsmethode hierop aanpassen en start reeds vanaf het voorjaar met het selecteren van de sterke bijenvolken voor overwintering.

De tweede stap is ruimte creëren. Imkers in gebieden met grote najaarsdrachten doen er beter aan om hun volken op twee broedkamers te overwinteren. Zo krijgen de geselecteerde sterke bijenvolken voldoende ruimtebuffer om bij een sterke najaarsdracht niet plots het volledige broednest te moeten inpalmen om de nectar op te slaan, met alle gevolgen van dien. Wanneer de bijen echt overvloedig veel honing halen, zeker in het geval van gele mosterd (die hard kan uitkristalliseren), is het zelfs interessant om met honingzolders te werken zodat de verzamelde honing kan verwijderd worden zonder dat het broednest eronder moet lijden.

Ten derde moeten imkers in dit soort drachtgebieden hun inwinteringssysteem aanpassen aan de dracht. Best wordt na de laatste honing oogst slechts een gedeelte van het wintervoedsel verstrekt. Ongeveer een derde tot maximum de helft van de normale wintervoeding is in eerste instantie voldoende. Omdat het nog zomer is kan dit deel van de wintervoeding zelfs in deegvorm worden verstrekt. In de loop van september dient de imker dan de drachtverwachtingen op korte termijn te evalueren. Door het opvolgen van de ontwikkeling van de groenbedekkers in zijn drachtgebied kan hij een inschatting maken van de mogelijke drachtomvang. Is er te weinig dracht te verwachten dan

wordt in de tweede helft van september het nog niet verstrekte deel wintervoeding versneld gevoerd. Met versneld bedoelen we vloeibaar en in een zo toegankelijk mogelijk voedersysteem. Kies in dat geval dus voor voederbakken waar de bijen massaal aan kunnen drinken.

Het is van belang dat de imker de bijenvolken voor het voeren van het wintervoedsel actief klaarmaakt voor de winterzit. Dat wil zeggen dat honingramen met een risico op kristalliseren verwijderd worden of op zijn minst naar de buitenzijden worden omgehangen. Om de broedaanzet te temperen kunnen dan oude, donkere ramen aan het volk worden gegeven. In het najaar zal de koningin een verminderde interesse tonen om deze ramen te beleggen. Hierna kan het voeren starten en zullen de bijen de wintervoeding in de donkere ramen rond broednest gaan opslaan. Het voordeel hiervan is dat de goed verteerbare suikervoeding dan beschikbaar is waar de bijen het nodig hebben: in het midden van het nest.

Tot slot kan een goede inwinteringsmethode in deze drachtgebieden natuurlijk enkel goed slagen wanneer de imker alle kaarten stevig in de hand houdt. Hij volgt niet enkel zijn bijenvolken op, maar houdt ook de drachtontwikkeling en het weersverloop in de gaten. Op basis van die factoren kan hij dan met kennis van zaken flexibel reageren op de situatie ter zake.